

Soạn bài Chiếu cầu hiền (Ngô Thì Nhậm) - Ngữ văn lớp 11

Hướng dẫn trả lời câu hỏi soạn bài:

Câu 1. Anh (chị) hãy cho biết bài chiếu gồm có mấy phần và nội dung của mỗi phần. Từ đó, hãy khái quát nội dung chính của một văn bản "cầu hiền".

Trả lời:

* Bài chiếu gồm 3 phần:

- Phần mở đầu (từ đầu đến "... ý trời sinh ra người hiền vậy"): Nêu sứ mệnh của kẻ hiền tài

- Phần nội dung (tiếp theo đến "... vì mưu lợi mà phải bán rao."): Lời kêu gọi người hiền và những hứa hẹn về chính sách trọng dụng người hiền của nhà nước.

- Phần kết (còn lại): Lời bố cáo.

* Nội dung chính của bài: Chiếu cầu hiền là một văn kiện quan trọng thể hiện chủ trương đúng đắn của nhà Tây Sơn nhằm động viên trí thức Bắc Hà tham gia xây dựng đất nước. Có thể thấy một số điểm nổi bật như:

- Người hiền xưa nay bao giờ cũng cần thiết cho công cuộc trị nước.

- Cho phép tiến cử người hiền.

- Cho phép người hiền tự tiến cử.

Câu 2. Hãy cho biết: Bài chiếu được viết nhằm đối tượng nào? Các luận điểm đưa ra để thuyết phục là gì? Có phù hợp với đối tượng không? Nhận xét về nghệ thuật lập luận của bài chiếu.

Trả lời:

- Đối tượng của bài chiếu: thuyết phục người hiền tài, thực chất là các nho sĩ, trí thức Bắc Hà hợp tác, tham gia chính sự với triều Tây Sơn.

- Các luận điểm được đưa ra để thuyết phục gồm: Bài viết mở đầu bằng những câu văn khích lệ nói lên vai trò và sứ mệnh của người hiền. Khiến cho những người còn đang băn khoăn hoặc đang né tránh phải suy nghĩ. Lập luận tiếp tục được triển khai bằng những lời văn đầy khoan dung thể hiện thái độ cầu thị, trọng dụng người tài của Quang Trung. Và tất nhiên, cuối cùng không thể thiếu chính sách tuyển dụng và ưu đãi của nhà nước đối với người hiền.

Soạn bài Chiếu cầu hiền (Ngô Thì Nhậm) - Ngữ văn lớp 11

- Theo tác giả bài chiếu, do những biến cố, loạn lạc mà nhiều hiền tài đã giấu mình, không tham gia chính sự. Nhưng nay đất nước thanh bình, rất cần đến sự đóng góp trí tuệ, tài năng của họ. Vua Quang Trung đã rất mực chân thành mong đợi sự cộng tác của các bậc hiền tài. Vì vậy mà trong bài chiếu, tác giả đề cao vai trò của hiền tài, không hề nhắc đến sự bất hợp tác ở một số người, nêu sự cần thiết cấp bách của người hiền tài đối với giai đoạn lịch sử mới, kêu gọi sự tự nguyện hoặc tự tiến cử, hứa hẹn ban thưởng. Bài chiếu đã hướng đến mục tiêu và đối tượng bằng hệ thống lập luận khá chặt chẽ, thái độ khiêm nhường, khéo léo, phù hợp với đối tượng.

- Nghệ thuật lập luận trong văn bản: Ngô Thì Nhậm đã dùng những lập luận đầy đủ, thấu đáo và sắc sảo để chỉ ra cho người hiền tài thấy được trách nhiệm của họ với đất nước, đồng thời thể hiện được nhân cách và phẩm chất của vua Quang Trung. Vừa lên ngôi nhưng vua Quang Trung đã có chính sách rất đúng đắn là trọng dụng nhân tài. Bài có bố cục hợp lý theo một logic chặt chẽ, lần lượt trình bày các nội dung:

+ Khẳng định vấn đề: Người tài phải ra giúp nước mới hợp ý trời. Đó cũng là điều Khổng Tử đã nói.

+ Thái độ của kẻ sĩ Bắc Hà đối với Tây Sơn: Chưa nhiệt tình ủng hộ. Từ đó chỉ ra tính chất của thời đại và vai trò của người hiền tài đối với đất nước.

+ Vạch ra các con đường để người hiền tài ra công hiến cho đất nước

Từ khái quát vấn đề, giải quyết từng khía cạnh cụ thể của vấn đề và khẳng định, câu hiền một cách khẩn thiết là logic của bản chiếu. Điều đó đã làm nên sức thuyết phục của văn bản đối với những nhà Nho còn đang ẩn dật chờ thời hoặc sống lánh đời để bảo toàn danh phẩm cho riêng mình. Bản chiếu không chỉ là lời kêu gọi người hiền ra giúp đời mà nó còn giúp cho những nho sĩ chưa hiểu thời cuộc, còn ẩn dật, lánh đời hiểu hơn về vua Quang Trung, một vị minh quân.

Câu 3. Qua bài chiếu anh (chị) hãy nhận xét về tư tưởng, tình cảm của vua Quang Trung.

Trả lời:

Qua bài chiếu thể hiện vua Quang Trung là một vị lãnh tụ có trí tuệ, khiêm tốn, chân thành, tha thiết và lo lắng cho sự nghiệp xây dựng đất nước. Vì sự nghiệp chung, ông hướng đến tương lai, không gọi lại quá khứ khi có một số sĩ phu Bắc Hà không cộng tác với Tây Sơn.